

UMEÅ UNIVERSITET

Det var en gång en snopp och en snippa...

- En kvalitativ studie om
förskollärares & vårdnadshavares
tankar och bemötande av barns
sexualitet

Emelie Wahlström

Examensarbete, 15 hp

Förskolläraryrket, 210 hp

Ht 2018

Sammanfattning

Studiens syfte är att erhålla kunskap om hur förskollärare och vårdnadshavare tänker kring och bemöter förskolebarns sexualitet. Samt vilka likheter och olikheter det finns mellan förskollärare och vårdnadshavares tankar och bemötande. Studien grundar sig på intervjuer med tre vårdnadshavare och tre förskollärare.

Ett resultat som redovisas är att både vårdnadshavare och förskollärare har lite kunskap om barns normala sexuella utveckling. Däremot har förskollärare mer kunskap och erfarenhet än vårdnadshavarna om barns sexuella beteende samt hur de bemöter barnen, vilket kan bero på att förskollärare möter fler barn som har chans att integrera med varandra. Vilket förhållningssätt och attityder man har till sexualitet är individuellt och ens förhållningssätt till sexualitet kommer påverka barnen. Mer kunskap behövs om barns normala sexualitet, inte bara för att kunna identifiera avvikande beteende utan också för att synliggöra normer om sexualitet.

Nyckelord: Barns sexualitet, bemötande, förskollärare, normal sexuell utveckling, vårdnadshavare.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE.....	1
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	1
LITTERATUR OCH TIDIGARE FORSKNING	2
SEXUALITET.....	2
<i>Sexualsyn</i>	2
BARNNS SEXUALITET	2
<i>Onani</i>	3
TANKAR OCH BEMÖTANDE AV BARNNS SEXUALITET.	3
<i>Kommunikation och samsyn</i>	3
<i>Skambeläggning</i>	4
<i>Socialt Samspel</i>	4
<i>Styrdokument</i>	5
NORMER	6
METOD	7
METODVAL.....	7
URVAL	7
DATAINSAMLING.....	7
DATABEARBETNING OCH ANALYS.	8
ETIK.....	8
TILLFÖRLITLIGHET OCH ÄKTHET.....	8
RESULTAT	9
VÅRDNADSHAVARES TANKAR OCH BEMÖTANDE AV BARNNS SEXUALITET.	9
<i>Förskolebarnens sexualitet följer ett visst åldersmönster</i>	9
<i>Förskolebarnen visar nyfikenhet på kön</i>	9
<i>Förskolebarnen visar intresse på de anatomiska skillnaderna</i>	9
<i>Enklare att förklara sexualitet i ett relationsperspektiv</i>	10
<i>Vårdnadshavarna vill lära barnen vad som är socialt accepterat</i>	10
<i>Mer utforskande desto äldre barnen blir</i>	10
<i>Vårdnadshavarnas syn på samarbetet mellan hem och förskola</i>	10
FÖRSKOLLÄRARES TANKAR OCH BEMÖTANDE AV BARNNS SEXUALITET.	11
<i>Förskolebarns sexualitet är en naturlig del i deras utveckling</i>	11
<i>Förskolebarnens har stor fascination av kön</i>	11
<i>Förskolebarnens onani kan bli problematisk</i>	11
<i>Förskollärare anser att gränsen är svår att dra</i>	12
<i>Sexualitet är ett viktigt men känsligt ämne</i>	12
<i>Förskollärares arbete med sexualitet i arbetslaget</i>	12
<i>Förskollärares bemötande av kollegor och vårdnadshavare</i>	13
ANALYS	14
TANKAR OM BARNNS SEXUALITET.....	14
BEMÖTANDE AV BARNNS SEXUALITET	15
SAMARBETE MELLAN HEM OCH FÖRSKOLA.	16
LIKHETER OCH OLIKHETER	16
DISKUSSION	18
LIKHETER OCH OLIKHETER MELLAN VÅRDNADSHAVARE OCH FÖRSKOLLÄRARE.....	18
<i>Barns sexualitet; En naturlig och viktig del för barnens utveckling</i>	18
<i>Kunskap och diskussioner gör skillnad</i>	18
<i>Sexualitet är individuellt</i>	19
<i>Förskollärare och Vårdnadshavare – rädsla eller förtroende</i>	19
METOD-DISKUSSION.....	19
FORTSATT FORSKNING	20

REFERENSLISTA	21
----------------------------	-----------

Bilaga 1: Missivbrev

Bilaga 2: Intervjufrågor Förskollärare och Vårdnadshavare

Inledning

Under andra hälften av 1800-talet växte sexologin fram och där myntades även begreppet *sexualitet*. Detta sammanfattande begrepp om människans könsliv och könsdrift är alltså inte gammalt. Trots att begreppet funnits sen 1800-talet så finns fortfarande ingen obligatorisk undervisning i barns sexualitet i pedagogiska utbildningar i Sverige. Därmed blir det svårt att veta vilka attityder och förhållningssätt som gäller kring barns sexualitet (Larsson, 1994). Förskollärare har ofta ett lärandeperspektiv och barns sexualitet är ett lärande samt ett viktigt perspektiv utifrån barnens rättigheter (Kosztovics, 2014). Trots att sexualitet inte finns inskrivet i förskolans läroplan finns det att tolka och man läsa att *"Varje barn ska få sina behov respekterade och tillgodosedda och få uppleva sitt eget värde"*, *"barn utvecklar sin kroppsuppfattning och förstår vikten av att värna om sin hälsa och välbefinnande"*, samt att barnen ska få *"upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen"* (Skolverket, 2016 s.8 & 10).

Barn har en sexualitet och denna sexualitet uttrycks på olika sätt. Barn undersöker kroppen och könet, onani och sexuella lekar är en del av deras sexuella utforskande. Barn är nyfikna och ställer frågor kring sex och sexualitet, till exempel i frågor som: var barn kommer ifrån? Barn ska bli bemötta i deras utforskande utan att behöva få växa upp med en skam över deras sexualitet. Det är en del av barnens rättigheter. Förskollärare som möter barn varje dag borde ha mycket kunskap i hur man bemöter barnens sexuella nyfikenhet, eftersom förskollärare ska vara en trygg punkt i barnens liv (Kosztovics, 2014).

Däremot är barnens sexualitet ett svårt ämne att prata om eftersom alla människor har olika förhållningssätt till sin egen och andras sexualitet. Detta gör att ämnet om sexualitet kan bli ett känsligt och tabu-belagt område. Barns sexualitet accepteras på olika sätt i vårt samhälle där mycket beror på ens egna förhållande till ämnet och hur barnens sexualitet passar in i de ramar vi själv sätter upp (Larsson, 1994). Skulle någonting ske utanför dessa uppsatta ramar kan vår människosyn utmanas och om något bryter mot de vi förväntar oss, kan vi människor reagera väldigt känslolöst. Detta för att vi människor har en människosyn som är byggd på värderingar och dessa värderingar är känslomässigt laddade. Dessa värderingar och känslor blir extra tydligt i samspelet mellan barn och vuxna (Öhman, 2008). Detta samspel är dock otroligt viktigt, för samspelet mellan barn och vuxna är en stark grund för barnens utveckling (Askland & Sataoen, 2003).

Oavsett hur laddat, genant eller jobbigt ämnet än må vara så finns barnens sexualitet där och det bästa vi kan göra för att bemöta barnens sexualitet är att skaffa oss kunskap om ämnet, prata om det och sedan försöka hitta en samsyn på barnens sexualitet (Kosztovics, 2014). Detta är en av anledningarna till varför denna studie görs, det är viktigt att ta reda på vilka tankar som finns om barnens normala sexualitet, och framförallt, hur barnen bemöts i deras sexuella utforskande i hemmet och i förskolan.

Syfte

Syftet med studien är att öka medvetenheten om barns sexualitet samt att få en ökad förståelse för hur vårdnadshavare och förskollärare tänker kring och bemöter förskolebarns sexualitet.

Frågeställningar

Hur tänker och bemöter vårdnadshavare förskolebarnens uttryck när det gäller sexualitet?

Hur tänker och bemöter förskollärare förskolebarnens uttryck när det gäller sexualitet?

Vad finns det för likheter och olikheter mellan vårdnadshavares/förskollärares tankar och bemötande av förskolebarns sexualitet?

Litteratur och tidigare forskning

Denna del kommer synliggöra vad litteratur och tidigare forskning säger om sexualitet och barns sexualitet. Vårdnadshavare och förskollärares syn på barns sexualitet kommer att behandlas, likväl vilka styrdokument som finns att följa samt ett kort avsnitt om normer.

Sexualitet

Människans sexualitet är ett stort område som berör mer än bara fysiska handlingar. Sexualitet berör hälsan, kroppen, värderingar, normer, genus och relationer. Sexualitet är en del av människors liv och det är en stor del av vårt samhälle (Bergström, 2010). Varje människa har ett eget sätt att förhålla sig till sexualitet och det förhållningssättet kommer också prägla känslorna, tankarna och beteenden om sexualitet. Även samhället och kulturen omkring påverkar individen liksom de sociala kontexter varje person ingår i (Ekdahl, 2017). Enligt Bergström (2010) påverkar varje individ det rådande klimatet i samhället och vad som anses tillåtet och otillåtet. Vidare menar hen att det idag råder en viss okunskap om hur den egna kroppen fungerar. Könet och sexualiteten tenderar att upplevas som skamligt och tabu-belagt. Att veta hur sin egna kropp fungerar är inte bara för att kunna upptäcka fysisk ohälsa, skydda sig från de negativa delarna av sexualitet utan också kunna ta del utav det positiva. Hur man uppfattar sig själv och sin identitet anser Bergström (2010) komma från att känna sig själv och sin kropp. Eftersom vår syn på sexualitet växer fram i samspelet med andra har även vår uppväxt och våra tidigare erfarenheter stor påverkan på hur sin egna och andras sexualitet är och ska vara.

Sexualsyn

Enligt Olsson (2016) är sexualsyn en teori formad av tankar om hur och vad sexualitet bör vara. Denna uppfattning kommer från det vi ser, hör och läser samt hur vi värderar sexualitet. Det finns två olika sätt att se sexualsyn på, den ena är att sexualitet är biologiskt grundad, det vill säga att man har en essentialistisk syn på sexualitet vilket betyder att ens sexualitet är oföränderlig och har varit likadan genom historiens gång. Det andra synsättet hen tar upp är att sexualiteten formas i det sociala samspelet, även kallat ett konstruktivistiskt synsätt, att samhället som omger oss hjälper till att skapa den syn vi har på sexualitet idag.

Barns sexualitet

Enligt en studie av Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) så börjar barnens sexualitet redan när de är spädbarn, något som även Askland och Sataoen (2003) nämner. Friedrich, Grambsch, Broughton och Bielke (1991) har även de visat att barnens sexualitet börjar vid spädbarnsåldern där flera sexuella beteenden hos yngre barn har noterats, till exempel erektion hos spädbarn, flickor som stryker låren mot varandra samt att barn utforskar sina egna och andra kroppar genom lek. Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) anser att intresset för varandras kroppar är ett bra sätt för barn att få kunskap om hur deras kroppar och andras kroppar fungerar. Under förskoleåldern förstår barnen att sexualitet är ett värdeladdat område, många gånger brukar förskolebarn gömma sig när de utforskar sexualitet och könsskillnader i leken (Askland & Sataoen, 2003). Enligt Larsson (1994) kommer förskolebarnens utforskande från en nyfikenhet på anatomiska skillnader, att se likheter och olikheter hos varandra. Deras utforskande visar också ett intresse på olika könsroller och könsidentifikationer, för redan i 2 – 3 års åldern kan barnen identifiera vilken kön de tillhör (Larsson, 1994). Enligt Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) så lär sig barnen om de anatomiska skillnaderna när de utforskar genom lek. De menar även att barn som utforskar sexualitet i lekar tenderar att vara i ungefär samma ålder, storlek och utveckling. Genom den sociala interaktionen får barnen större erfarenhet och kan skapa sig mer kunskap om kön, sex och sexualitet. När barnen blir äldre menar Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) att barnen blir mer obekväma att prata om sex. Detta visar också hur viktigt det är att barnen lär sig om sexualitet så att de får kunskap och förståelse för vad de ska göra med sina sexuella känslor. Breuner och Mattson (2016) anser att det är viktigt att barn utvecklar en hälsosam sexualitet genom att införskaffa sig information. På så sätt formar barnen en egen

förståelse för sexualitet och lär sig förstå normer om könsidentitet samt vad som är socialt accepterat. En hälsosam sexualitet ger en medvetenhet om kroppen och hjälper barnen att tycka om sin egen kropp.

Flickor och pojkar tittar mycket på varandra och Larsson (1994) anser att detta är en viktig del i barnens sexuella utforskande, på så sätt kan de få kunskap om anatomiska skillnader och skapa sin egen uppfattning. Lindblad, Gustafsson, Larsson och Lundin (1995) ansåg att många av dessa beteenden var åldersrelaterade och visade på en socialiseringsprocess. Det fanns inga större skillnader mellan flickor och pojkars beteenden annat än att flickor visade ett större behov av kroppskontakt. Enligt Larsson (1994) är det främst i leken som detta utforskande sker, och i utvecklingspsykologin så påpekas att leken är väldigt viktig för barnens sociala utveckling. Kosztovics (2014) menar att lekar med sexuellt innehåll kan bestå av att visa varandras kroppar, leka gravid, föda barn, ligga ovanpå varandra, pussas och kramas. Förskolebarn ställer också väldigt många frågor med sexuellt innehåll. Barn är nyfikna och barnen har rätt att bli bekräftade och få svar på deras frågor.

Onani

Att barn onanerar behöver inte vara konstigare än att barnen känner lustkänslor när de onanerar. När barn onanerar kan det dock ha en annan innebörd än i vuxen världen och vad som egentligen kan betraktas som onani är en definitionsfråga (Larsson, 1994). Många vuxna vill försöka skilja på vuxensexualitet och barnsexualitet, där skillnaden är om barnens onani görs medvetet eller omedvetet (Larsson, 2001). Oavsett om handlingen är medveten eller omedveten så är det någonting som barn gör och redan vid ettårsåldern har observationer visat att orgasm vid onani hos små barn inte är något ovanligt (Larsson, 1994). Askland & Sataoen (2003) anser att det inte finns anledning till att bli orolig för att barn som onanerar blivit utsatt för övergrepp, inte heller om barnen onanerar mycket. Det finns ett begrepp som kallas för hyperonani där barnen kan onanera hysterisk mycket och nästan bli manisk. Detta är oftast för att barnen varit nära en orgasm men inte lyckats och barnen kan därför behöva hjälp med att veta hur de ska göra för att lyckas, så de slipper känna mani och att barnen kan få känna att de klarat det. Denna uppgift är oftast föräldrarnas men Askland & Sataoen (2003) menar att många föräldrar kan känna viss hopplöshet inför denna uppgift. Vad som är viktigt att tänka på är att det inte är skamligt att ta hjälp och hitta vägledning. Barnen läser många gånger in vad som är accepterat av de vuxna, det behöver inte bara vara vilka ord som används utan även kroppsspråket och signaler som de vuxna ger barnen i dessa situationer kan vara av stor betydelse för vilka känslor barnen förknippar deras sexuella utforskande med.

Tankar och bemötande av barns sexualitet.

Barn och sexualitet är två ämnen som på egen hand skapar diskussion i samhället och när man kombinerar dessa två blir ämnet ännu mer problematiskt och känsloladdat (Larsson, 2001). Hur man förhåller sig till barnens sexualitet är olika och vissa förhållanden är kantad med viss rädsla. Förskollärare tenderar att ha en rädsla för vårdnadshavarnas reaktioner medan vårdnadshavarna kan känna rädsla för vad förskollärare ska tycka om dem eller deras barn ifall de uppvisar ett sexuellt beteende (Kosztovics, 2014). Kunskapen om barns sexuella beteende är bristfällig för personal på förskolan och hur de ska agera lär de sig enbart om och när de stöter på barnens sexuella utforskande. Däremot är förskollärare positiva till barnens sexualitet och anser att den är betydelsefull för barnens utveckling (Larsson, 1994).

Kommunikation och samsyn

Det är genom sociala situationer som barnen lär sig vad som är accepterat och vad som inte är accepterat i det sexuella utforskandet. Det är inte förklaringarna eller förmaningar som gör skillnad, utan det är den omedvetna kommunikationen som sker indirekt (Larsson, 1994). Enligt Askland & Sataoen (2003) kan denna omedvetna kommunikation ses som en spegling och speglingen kan bekräfta barnens känslor. Ett barns sexuella utveckling är beroende av en god spegling av vuxna då de behöver få sina sexuella känslor bekräftade och accepterade. Denna

spegling vuxna ger är beroende på vilken uppfattning den vuxne har utav barnet. Askland & Sataoen (2003) menar att en vanlig barnsyn man stöter på när man pratar om sexualitet är när barn ses som oskyldiga, omedvetna och rena. Där barnen ska vara skyddade från vuxenvärlden och barnen ska få växa upp utan allt "smutsigt" som finns representerat i den vuxna världen. Var gränsen ska dras är ett värdeladdat område och frågor som rör barns sexualitet är svårt (Bengtsson, 2013). Enligt Larsson (1994) är det nästan omöjligt att dra en gräns för barnens sexuella utforskande. Askland och Sataoen (2003) menar att vuxna många gånger kan anse att det barnen lär sig av sina jämnåriga är fel, men vuxnas inblandning kan ibland stjäla istället för att hjälpa. Då det är den sociala samvaron med andra jämnåriga som barnen lär sig om sexualitet. Detta samspel lägger också grunden för den känslomässiga och sociala självupplevelsen vilket senare kommer förstärkas genom språkutvecklingen.

Enligt Kosztovics (2014) skulle en samsyn mellan förskollärare förbättra arbetet med hemmen och kollegor emellan samt att klimatet skulle bli bättre för barnen. Enligt förskolans läroplan så ska förskolan komplettera hemmet eftersom det är vårdnadshavare som har ansvaret för sitt barns utveckling och fostran. Förskolan ska se till att barnen får den bästa möjliga förutsättning för att så mångsidigt och rikt kunna utvecklas (Skolverket, 2016). Risken för att skambelägga barnen blir större ju mer osäker förskollärare och vårdnadshavare är. Även om många vill att en samsyn ska finnas så visar Kosztovics (2014) intervjustudie att det finns en osäkerhet om vad och hur ett öppet förhållningssätt ser ut. Detta skiljer sig mellan olika förskolor och även mellan personal inom en och samma förskola. Det viktigaste är att ett gemensamt förhållningssätt skulle skapa en tryggare miljö för barnen på förskolan.

Skambeläggning

Enligt Kosztovics (2014) är kommunikationen om barnens sexualitet svår, förskollärare försöker bemöta barnens frågor och lekar med sexuellt innehåll, men de känner en osäkerhet om hur de ska svara och agera. Denna osäkerhet är grundad i rädsla för andra vuxnas reaktioner, speciellt föräldrar men även för vad andra förskollärare inom samma verksamhet ska tycka om deras sätt att agera. Lesley-Anne, McInnes och Rigneys (2017) visar också på att på att förskollärare har en stor okunskap om barns sexualitet vilket kan leda till inkorrekt identifikation av problematiska sexuella beteenden. Om pedagoger inte har förståelse för barns normala sexuella utveckling så kan förskollärarna misstolka barnens beteende och därmed riskera att barnen skäms för deras sexualitet. Att vuxna inte vill skambelägga barnen är en rädsla som Kosztovics (2014) tar upp och att barnen ska få möjligheter att utforska sexualitet, samtidigt menar hon att det måste finnas en gräns på vad barnen får och inte får göra.

Om barnen såras i deras sexuella utforskande kan det orsaka skamkänslor hos barnet. Skam är en känsla som barnen kan få när de har misslyckats med något eller när de gjort fel. Skambeläggning kan användas som uppfostringsmetod, en effektiv men väldigt förkrossande metod som påverkar barnets känslomässiga utveckling. Skam kan skada barnen långt in på djupet och skammen sätter sig på redan gjorda minnen, minnen som blir till kunskaper om hur saker och ting är (Öhman, 2008). Sexualitet är ett mycket känsligt och sårbart område för barn, det är knutet till många privata känslor och därför måste man gå varsamt fram när man pratar om barns sexualitet (Askland & Sataoen, 2003).

Socialt Samspel

Det är viktigt att veta att barns sexuella erfarenheter kan vara sunt för barn och att våra kunskaper påverkar de attityder vi uppvisar och de attityderna kommer i sin tur påverka barnen. Vi vuxna kan sätta mening bakom olika beteenden, även kring ett beteende som kanske inte har en egentlig mening. Barnen kan exempelvis onanera utan att det har den mening som vi vuxna lägger till, utan barnen onanerar helt enkelt för att de ger dem en vällust precis som att leka kan ge vällust för ett barn (Larsson, 1994). Kosztovics (2014) anser att det är svårt att förhålla sig till barnens sexuella uttryck, som exempelvis onani. Breuner och Mattson (2016) menar att

förskollärare och vårdnadshavare har en viktig roll som barnens uppfostrare när det gäller sexualitet. Däremot anser de att det finns en okunskap och osäkerhet som gör arbetet svårare, vilket även Kosztovics (2014) anser.

Öhman (2008) anser att vuxnas attityder har stor påverkan på barnen. Det handlar om hur barnen bemöts, hur relationerna dem emellan ser ut och hur vuxna samtalar med barnen. Hur förskollärare bestämmer sig för att reagera, bestämmer också om barnet kommer tolka händelsen som något positivt eller negativt. Även Martin (2014) anser att vuxnas attityder påverkar barnens föreställningar om sexualitet. Förskolans läroplan utgår av en helhetssyn på barnen där omsorg, lek och lärande ska bli en helhet. Läroplanen betonar också personalens förmåga att samspele och förstå barnet samt att föräldrarna ska kunna ha ett förtroende för personalen på verksamheten (Skolverket, 2016). För att kunna utgå från en helhetssyn på barnet måste samspelet mellan barn och vuxna fungera. Samspelet mellan människor och mellan människa och miljö är viktig, om en god utveckling ska kunna ske. Alla samspel vi ingår i kommer att forma oss människor och påverka våra personliga upplevelser (Askland & Sataoen, 2003). Det är viktigt att kunna ta ett steg åt sidan och reflektera över sitt egna förhållningssätt och bemötande likväl som på andra människors. För att man ska kunna möta ett barn med respekt måste man också vara klar över var man själv står och måste kunna inta barnets perspektiv. Det handlar om att rannsaka sig själv och se över sitt egna sätt att vara gentemot barnen och hur ens egna sätt påverkar barnens utveckling (Öhman, 2008).

Lagerberg (2001) är tydlig med att barn har en sexualitet precis som alla andra och anser att det inte är lämpligt att beskriva barnens sexuella beteenden som något avvikande eller problematiskt. Larsson (1994) anser att förskollärare har en viktig uppgift att försöka tolka barns beteende som normalt eller onormalt. Detta för att kunna identifiera avvikande beteenden och reagera om det finns misstankar om sexuella övergrepp. Martin (2014) är övertygad att både vårdnadshavare och förskollärare behöver mer kunskap och utbildning om barns sexuella utveckling så de har en större förståelse för vad som är normalt och vad som är ett avvikande beteende. Larsson (1994) anser att det är bra att ha kunskap om barnens sexuella utveckling och oftast samtalar bara förskollärare med varandra när man har en oro för hur man ska bemöta barnens sexuella utveckling.

Enligt Martin (2014) behandlade förskollärarna barnens sexuella beteenden precis som med allt annat på förskolorna men däremot så fanns det en stor variation mellan förskollärarna om när det var dags att agera. Vidare menar hen (ibid.) att förskollärare har lättare än vårdnadshavare att bemöta barnens sexualitet samt att förskollärare har lättare att se avvikande beteenden hos barnen. Detta beror på att förskollärare har mött många fler barn och sett mer beteenden än vårdnadshavare. Larsson (1994) anser att vårdnadshavare också måste ha kunskap om barnens sexuella utveckling och hur de ska bemöta den. Kosztovics (2014) menar att det finns stor osäkerhet om hur förskollärare och vårdnadshavare ska bemöta barnens sexuella nyfikenhet och att kunskapen om barns sexuella utveckling är liten.

Styrdokument

I styrdokumentet finns inget som uttryckligen tar upp vikten av barnens sexualitet. Styrdokument är tolkningsbara och det går att finna delar som tydligt går att koppla till barnens sexualitet så länge det är synliggjort för en själv.

Artikel 27 §1 i FN:s konvention om barnens rättigheter står det:

”Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling”.
(UNICEF Sverige, 2009, artikel 27§1).

Enligt förskolans läroplan så ska

”Förskollärare ska ansvara för att varje barn får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde”.

”Att barnen utvecklar sin kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande”.

”Förskolan sträva efter att varje barn utvecklar förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning över olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen”.

(Skolverket, 2016, s. 8,9,10).

Normer

När vi människor kommer nya till världen är vi utan erfarenheter och har därmed ingen aning om hur man förväntas vara. Dessa erfarenheter är något vi lär oss under resans gång genom de olika budskap vi får av andra människor i vår omvärld. De budskap och reaktioner vi får av vår omvärld skapar den bilden vi har om oss själv (Svaleryd, 2002). Normer är oskrivna regler och föreställningar. Några normer är bra för vårt samhälle, de säger åt oss hur vi ska bete oss, som t.ex. stå i kön i matvaruaffären och att vi inte ska spotta på varandra. Vi anpassar oss efter dessa normer utan att egentligen reflektera varför. Normer finns i alla sociala relationer och dessa säger till hur vi förväntas vara och hur vi får vara mot varandra. Normer är ofta omedvetna för oss tills någon bryter mot dem. Därför är det svårt att se att normer finns i vårt samhälle men gör det väldigt lätt att se när någon bryter mot dem (Forum för levande historia RFSU ungdom, 2011).

Enligt Bergström (2010) ser normer olika ut, dessa kan variera mellan olika grupper och mellan varje enskild individ. De är ett bra verktyg i samhället eftersom de ger oss en gemensam syn på hur vi ska vara mot varandra och hur vi ska bete oss. Samtidigt menar Bergström (2010) att normer kan begränsa och de kan också leda till utanförskap och skam. Normer ser inte alltid likadana ut, de förändras över tid och genom att reflektera kring ens egna och andras normer kan man synliggöra och påverka dem. För att varje person ska bli mer fri i sina val och kunna förstå andra människor anser Bergström (2010) att normer behöver synliggöras och ifrågasättas. Genom självreflektion och samtal kring normer kommer man ett steg närmare att synliggöra dem.

Sammanfattningsvis visar bakgrundsbeskrivningen att barn har en sexualitet och den kan visa sig på olika sätt. Osäkerhet och okunskap om barns sexualitet är stor, både hos förskollärare och vårdnadshavare vilket kan leda till skambeläggning av barnens sexualitet och även missbedömning av barn som behöver hjälp eller är utsatta för sexuella övergrepp. Barns sexualitet är ett outforskat område och nytgiven litteratur och forskning är svår att finna. Detta ämne måste normaliseras, det måste diskuteras och synliggöras då barns behöver en hälsosam sexualitet för att en god utveckling ska ske.

Metod

I detta avsnitt redogörs valet av metod i insamlandet av information och informationen blivit analyserad. Här redogörs även urvalet, hur intervjuprocessen sett ut, samt presenteras Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer.

Metodval

Jag valde att använda mig av en kvalitativ metod och det är en bra metod att använda om informationen som söks kommer från personer med specifika erfarenheter (Denscombe, 2000). Eftersom mitt syfte är att undersöka hur förskollärare och vårdnadshavare tänker kring och bemöter förskolebarns sexualitet är kvalitativ metod en effektiv metod då jag får ta del av förskollärares och vårdnadshavares erfarenheter, tankar och kunskaper på ett djupare sätt (Kvale, 1997).

Urval

Vårdnadshavare och förskollärare har sökts via sociala medier samt att jag ringt och skickat mejl till förskolor. Detta gav inget resultat utan jag fick vända mig mot bekanta och vänner för att hitta informanter till studien. Jag fick använda ett bekvämlighetsurval eftersom det visade sig vara svårt att få tag på informanter vilket kan bero på att ämnet studien berör är känsligt vilket Trost (2005) anser är ett vanligt och praktiskt tillvägagångssätt. Då inga större kriterier ställts på informanterna ansågs dessa representativa utifrån studiens syfte och frågeställningar. Via vänner och bekanta hittade jag informanter, tre vårdnadshavare och tre förskollärare, dessa fick ett förenklat missivbrev (bilaga 1). De tre verksamma förskollärarna var alla från olika förskolor vilket var något jag strävade efter då det ger en mer övergripande blick över hur dessa verksamheter tänker kring och bemöter barns sexualitet.

Denna studie utgår från intervjuer av tre vårdnadshavare och tre förskollärare. Detta för att få en så bred bild av hur de bägge grupper tänker kring ämnet. I och med att jag valt att ha en öppen och flexibel intervju för att få ut så mycket information om ämnet så har jag en liknande struktur inför alla intervjuer.

De tre vårdnadshavarna jag intervjuade har fått fiktiva namn, jag kallar dem för Anneli, Stina och Oskar. Anneli är 32 år gammal och har en son på snart 7 år. Stina är 36 år gammal och har en son på snart 2 år. Oskar är 39 år gammal och har en dotter på 5 år samt att han har två styvsöner på 14 och 17 år. Alla tre vårdnadshavare har en bra bild av förskolan och de har även erfarenhet av förskolan då de har och har haft sina barn där.

Förskollärarna har fått fiktiva namn, där har jag intervjuat Kajsa, 29 år gammal och är utbildad förskollärare. Hon har arbetat i två år och är på en avdelning med 2-3 åringar. Jag intervjuade även Maria som är 27 år gammal. Hon är utbildad förskollärare och har arbetat i 4-5 år och arbetar just nu på en avdelning med 3 åringar. Annika är också förskollärare och är 57 år gammal, hon är utbildad förskollärare med flertalet påbyggnadsutbildningar. Hon har arbetat i 25 år och just nu är hon på en avdelning med 4-5 åringar.

Datainsamling

Var intervjun tar plats är enligt Löfgren (2014) väldigt viktigt då svaren kan påverkas om den hålls i hemmet eller på arbetsplatsen. När jag intervjuade förskollärarna valde jag att ta mig till deras arbetsplats då jag ville att de skulle inta sin yrkesprofession. För vårdnadshavarna valde jag istället att hålla intervjun hemma hos dem, detta för att jag ville att de skulle känna sig bekväma eftersom ämnet är laddat och lätt kan bli obekvämt. De sex olika intervjuerna jag gjorde tog omkring 15 min per intervju, beroende på hur mycket informanten hade att säga inom området.

Under intervjuerna utgick jag från min intervjuguide, detta för att försöka hålla en röd tråd under samtalet. Jag ställde även följdfrågor där det passade. Under intervjun försökte jag sammanfatta

och återberätta lite av svaren från informanterna, detta är något som Kvale (1997) uppskattar att man gör så informanterna har en chans att rätta till eventuella missuppfattningar som uppstått.

Frågorna som förberetts är lika för alla informanter med några få ändringar för vårdnadshavare och förskollärare, (se bilaga 2).

Innan intervjuerna har jag förberett frågor som ska besvaras, eftersom ämnet jag vill beröra kan vara känsligt har jag valt att ha semistrukturerade intervjuer, en semistrukturerad intervju är en intervju där intervjuaren har förberett ett frågeformulär med mest öppna frågor. Däremot ska intervjuaren försöka vara mer flexibel då syftet med semistrukturerade intervjuer är att få informanten att vilja öppna upp och utveckla sina tankar (Denscombe, 2000)

Intervjuerna spelades in med ljudinspelare. Denscombe (2000) anser att ljudupptagningar ett bra verktyg vid intervjuer eftersom det som sägs under intervjuerna går att återkomma till samt att de kan sparas till senare tillfällen.

Databearbetning och analys.

Efter att en intervju var gjord, påbörjades transkribering. Jag lyssnade på varje intervju två gånger för att vara säker på att all viktig information skrivits ner och enligt Kvale (1997) är transkribering en bra metod för att kunna sortera allt material. I transkriberingen har jag sållat bort onödig information och övriga kommentarer för att lättare synliggöra det som är relevant för studien. Jag delade upp intervjuerna i vårdnadshavare och förskollärare. Sedan har jag brutit ner intervjuerna, analyserat och bearbetat materialet med hjälp av en tematisk innehållsanalytisk metod för att hitta centrala kategorier (Bryman, 2011). De fyra kategorierna jag funnit och därefter utgått från är tankar om barns sexualitet, bemötande av barns sexualitet, hem och förskola samt likheter och olikheter.

Etik

Innan intervjuerna fick informanterna skriftlig information (bilaga 1) om de fyra forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet (2002) formulerat; Samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, informationskravet och nyttjandekravet. Dessa fyra krav utformade av vetenskapsrådet är ett grundläggande individskyddskrav. I studien har samtyckeskravet följts då alla informanter har fått information om studien och har själv fått bestämma om de vill medverka eller inte. Samtycke har inhämtats och informanterna har fått information att de närsomhelst kan få avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa konsekvenser. Eftersom alla informanter fick information om att de skulle få vara helt anonyma och att obehöriga inte skulle få tillgång till deras personuppgifter har konfidentialitetskravet följts. Hänsyn togs till nyttjandekravet då informanterna fick veta att det som framkommit under intervjuerna inte skulle användas till annat än till denna studie. Informationskravet följdes då informanterna tog del av studiens syfte och att deltagandet var frivilligt samt att de har all rätt att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2002).

Tillförlitlighet och äkthet.

Ljudinspelningar kan vara hämmande då vissa människor kan tycka ljudupptagning är skrämmande men oftast klingar detta av efter en kort stund i intervjun (Denscombe, 2000). Detta var något som märktes under intervjuerna. Men att använda ljudupptagning medförde att jag under intervjun kunde lägga mer fokus på informanterna, vad de sa och uttryckte. Eftersom ämnet är känsligt och stort kan man få väldigt varierande svar från informanterna, vilket kan ge olika intryck på resultatet samt kan påverka äktheten (Denscombe, 2000). Detta har dock inte påverkat, eftersom syftet är att ta reda på vilka tankar förskollärare och vårdnadshavare har om barns sexualitet.

Resultat

I denna del kommer informanternas svar att bearbetas, texten har delats upp i två avsnitt. I första avsnittet presenteras vårdnadshavarnas svar och i den andra presenteras förskollärarnas. Strukturen är densamma i bägge delar. Innan varje del kommer även informanterna presenteras igen för att lättare komma ihåg dem. Senare kommer resultatet att jämföras.

Vårdnadshavares tankar och bemötande av barns sexualitet.

Vårdnadshavarna som blivit intervjuade och vars svar som bearbetas i denna del är: Anneli, 32 år gammal och har en son på snart 7 år. Stina, 36 år gammal och har en son på snart 2 år. Oskar, 39 år gammal och har en dotter på 5 år samt två styvsöner på 14 och 17 år.

Förskolebarnens sexualitet följer ett visst åldersmönster

Stina säger att hon aldrig tänkt på sexualitet och ett yngre barn. Hon själv har ett barn på 2 år och kan inte se sexualitet i honom eller i hans kamrater på förskolan, däremot kan hon se kön men inte sexualitet. Ålder verkar vara något som har betydelse och det är någonting Oskar också reflekterat över, och enligt honom så följer barnens uttryck om sexualitet ett visst mönster beroende på ålder. När frågan går över till vad han tänker kring barnens sexualitet så ser han den som vilande, att den inte kommit igång och som Oskar säger *"barns sexualitet är väl i det närmsta en icke-fråga innan man börjar komma in i puberteten"*. Även om Oskar anser att sexualitet är ett väldigt abstrakt begrepp för barnen så tycker han också att barn har grundläggande föreställningar om mindre saker som hur barn blir till och enligt honom är det så det bör vara för barn i den åldern.

Förskolebarnen visar nyfikenhet på kön

Anneli har märkt att det är mycket frågor och stor nyfikenhet kring sexualitet. *"Det är ju mer dom här frågorna, varför har killar snopp och flickor snippa."* Anneli tycker att barns sexualitet är en naturlig del av barns utveckling och hon anser att det är så det ska vara. Hon berättar om när hennes son uppmärksammade snoppen och hur spännande han tyckte det var. Nu när hennes son blivit äldre har hans nyfikenhet över snoppen blivit större *"han har ju upptäckt att det går ja, att röra på den på ett sådant sätt att han tycker det blir lite trevligt"* berättar Anneli. Stinas son har även han uppmärksammat sin snopp, Stina säger *"Sonen är medveten om att han har en snopp, men det är hans grej, vi har inte kommit till sexualiteten än."* Stina anser att snoppen är en viktig del av hennes sons liv och nämner den när de ska kissa och vid andra passande situationer *"ja, nu kommer snoppen fram, nu ska vi se om vi kan kissa med den, den är en del"* säger hon. Oskar pratar också om snopp och snippa och hur dessa begrepp intresserar hans dotter, *"det där med snopp och snippa kan vara jättefascinerande och jätteroligt"*. Han lägger extra tyngdpunkt på att intresset är större för snoppar men just för att det är mer främmande för hans dotter och han tror att det hade varit det omvända om man haft en son. När Oskar får frågor från hans dotter om varför han inte har en snippa har han försökt förklara och hans dotter finner det väldigt intressant.

Förskolebarnen visar intresse på de anatomiska skillnaderna

Något som verkar intressera alla barnen är olikheterna mellan könen. Stinas son har så smått börjat notera skillnaderna hos hans föräldrar, *"han ser att mamma inte har den och att mamma har två bröst och han ser att pappa har en större sak"*. Enligt Stina är det mer en notering från hennes son utan *"det här är pappa, det här är mamma och det här är du."* Även Annelis son har uppmärksammat de skillnader som finns, men hennes son har upptäckt att vuxna tjejer har bröst och har börjat reflektera kring detta, *"han har frågat mig varför vissa har stora och varför vissa har små och varför det är så olika. Och alla är ju olika, så är det ju."* När Annelis son var 5 år började han fundera var barn kommer ifrån, han visste att barnen fanns i magen men han frågade mycket om hur dom hamnade där. Anneli berättar att hon valde att vara ärlig med sonen, men hon har inte berättat hela historien om hur barn blir till, detta för att hon inte riktigt

vet hur hon ska uttrycka sig. Hon valde att berätta en lättare version, *"pappan bär ett frö, mamman och pappan blir kära och så hamnar fröet i mammans mage och då börjar det växa och bli en bebis"*. Anneli har planer på att i framtiden gå till biblioteket och låna böcker om var barn kommer ifrån och att de tillsammans tittar i boken och pratar om det.

Enklare att förklara sexualitet i ett relationsperspektiv

När Oskar tänker på hur han i framtiden kommer bemöta barnens sexualitet vill han bemöta dem lättfattligt men ändå konkret. *"Jag har inte tänkt att dra några sådana rövarhistorier och hitta på något som inte stämmer"*, han säger vidare att det kanske blir enklare att förklara i ett relationsperspektiv, *"det tror jag blir lättast för barn att greppa det"*, säger Oskar. Han menar att de flesta barnen har någon typ av hemförhållande och familjekonstellation, ex mamma/pappa, mamma/mamma, pappa/pappa. Han säger att *"[...] dom kan associera med och därför kanske det är lättare att förklara det på det viset"*. För Oskar är det också viktigt att man ska svara på barnens frågor och vara tillmötesgående, han säger att *"jag tror det här med utveckling och sexualitet, den är både en grundläggande och extremt nödvändig del av vår utveckling"*.

Vårdnadshavarna vill lära barnen vad som är socialt accepterat

Oskar känner att man måste sätta barns utforskande och nyfikenhet i relation till vad som är socialt accepterat och att barnen måste förstå i vilka sammanhang som det passar sig att göra vad, *"sitter vi hemma och pratar kan hon få fråga sådant men det är mindre lämpligt att sitta och skrika sådana frågor på en restaurang eller liknande"*. Både Stina och Anneli har ungefär samma tankar som Oskar, att naken kan man vara hemma eller på en badplats men inte springa runt i det offentliga som t.ex. en restaurang. Stina som har det yngsta barnet av föräldrarna vill att hennes son ska kunna njuta av att springa naken på stranden länge men hon kan inte säga när det blir privat. Hon är dessutom mycket mån om att han ska känna sig stolt över sin sexualitet och att han aldrig ska behöva skämmas för sin snopp. Hon säger om sin sons sexualitet: *"att det finns en medvetenhet om det, och ingenting man ska skämmas över utan man får ställa frågor"*.

Mer utforskande desto äldre barnen blir

Ibland kan Oskars dotter säga i stil med *"det svider i snippan och det gör ont"*, Oskar menar att det ibland kan vara utslag eller eksem och att man får kolla upp vad det är. Ibland kan det vara slarv med hygien, men Oskar säger även att de också har funnits gånger där hon varit och pillat, men han säger att det är en normal del av barnens utveckling och att det kommer bli mer och mer ju äldre hon blir. Annelis son har också pillat på sig själv, Anneli blev uppmärksam av hans lärare på skolan att han ofta går med handen i byxan. Anneli säger: *"nu vet vi inte om det beror på om han var nyfiken, för han kan också få eksem ibland på låren"* men efter att läraren pratade med Anneli om detta så började hon också se att hennes son hade handen innanför byxan även hemmavid, men att beteendet har minskat. Anneli säger också att det kändes bra att hennes sons lärare tog upp det med henne, läraren var mer orolig över de andra barnen, *"hon tänkte mer på hur de andra barnen skulle reagera om han gick med handen där nere hela tiden"* och säger vidare att det skulle kunna ha blivit ett problem eftersom barn är ärliga och kan uttrycka sig på olika sätt.

Vårdnadshavarnas syn på samarbetet mellan hem och förskola.

Alla föräldrarna känner ett stort förtroende för sina förskollärare, *"jag är så trygg med våra förskollärare"* säger Stina. Oskar säger nästan detsamma, *"vi har både god relation och ett bra förtroende för personalen på förskolan här"*, han fortsätter med att han hoppas att förskollärarna har fått intrycket att de kan prata med Oskar och lyfta frågor, *"jag vill att dom jättegärna utan krusiduller tar kontakt med oss och säger det de vill säga, jag ser som inga skäl till att som börja tvivla på dom"*. Anneli säger också att hon är trygg och har ett bra förtroende för lärarna, men hon menar också på att hon vill känna sig trygg på att hennes son ska kunna prata med henne, *"han ska kunna prata med mig om allt och det kommer nog från min egen bakgrund att jag kunde prata med min mamma om allt och det var allt"*.

Förskollärares tankar och bemötande av barns sexualitet.

Förskollärarna vars svar bearbetas i denna del är:

Kajsa, 29 år och har arbetat 2 år på förskolan. Maria, 27 år och har arbetat i 4–5 år. Annika, 57 år, har arbetat i 25 år.

Förskolebarns sexualitet är en naturlig del i deras utveckling.

Kajsa tycker att barns sexualitet är en naturlig del i utvecklingen, det är något som barnen på olika sätt gör i olika åldrar, *”jag tänker att det är naturligt för barnen men jobbigt för oss vuxna för vi inte vet hur vi ska hantera det”*. Även Annika anser att barns sexualitet är en naturlig del för utvecklingen, *”jag tar det nog ganska naturligt, det är ju som inget konstigt”* säger hon. Kajsa tar även upp språket som en faktor, hon menar att ju äldre barnen blir desto mer verktyg har de för att ställa frågor för det man är nyfiken över. Dessutom tror hon att när barnen blir äldre, vid 4 år så börjar utforskandet mer, *”jag tänker att där kanske dom börjar utforska sig själv och varandra mer i lekar och sådant”* säger Kajsa. Hon tror att 2–3 åringarna inte har börjat utforskandet så mycket, hon anser att 2 åringar inte interagerar så mycket med sina kompisar och att barnen har en blöja som sitter i vägen.

Förskolebarnens har stor fascination av kön.

Funderingar kring varför killar har snopp och varför tjejer har snippa är något som förekommer på Marias avdelning, barnen rättar också varandra och berättar glatt vilken kön de själva är. Annika nämner toalettbestyren och att snoppen och snippan är en spännande del. Även Maria nämner toalettbesöken och att det är där den största nyfikenheten hos barnen kommer fram, *”det är speciellt vid toan, då dom som tänker över sina kroppar och kompisarnas kroppar och så”* och att det är vid toaletten många diskussioner startar mellan barnen där de förundras över kompisarnas kön. Maria har också upplevt att flickorna på hennes avdelning ofta är mer intresserade av pojkarna, hon säger *”de ser ju att det ser annorlunda ut än vad det gör på dom själv”*, men samtidigt så är pojkarna fortfarande nyfikna på flickorna. Däremot säger hon att pojkarna ofta är mer intresserade av dem själv, de märker att snoppen finns där *”de börjar som upptäcka att den hänger där och att den existerar så dom utforskar ju sig själv lite på så sätt”* säger Maria. Även Kajsa berättar att barnen har en stor fascination av könet, speciellt vid blöjbytet så vill barnen gärna titta.

Förskolebarnens onani kan bli problematisk

Annika som har längst erfarenhet säger att barnen tycker sexualitet är spännande och att barnen inte ser den tabu som vuxna gör, *”dom har ett annat tänk, de tar saker för vad de är utan värdering”* och enligt Annika märks det att barnen utforskar kroppen. Hon berättar vidare att det finns barn som kan onanera och helt försvinna i utforskandet och enligt henne så är det oftast flickor, *”dom försvinner in i det och då måste man hjälpa till att bryta litegrann”*. Annika har varit med om att flickor kan lägga sig med magen mot golvet och trycka ner könet, de kan även trycka sig mot bordskanter i jakt på tillfredställelse, *”man ser i ansiktet att dom försvinner in i alltihop”* säger hon. Hon tar också upp att pojkar liksom flickor pillrar på sig själv och att det är ett utforskande barn gör, men att det finns de barn som tar det några steg längre och onanerar. Enligt Annika är barns onani inte vanligt, hon säger: *”det händer men det är inte så vanligt och det måste jag säga att det kan ta flera år med det kan komma och sådär”*. Maria berättar också om en händelse där ett barn gned sig väldigt mycket och att det blev ett stort problem på förskolan eftersom det inte ansågs okej. Då blev det samtal med föräldrarna och de fick hjälpa barnet att förstå att det inte är okej att göra det varsomhelst, utan om barnet ville göra så fick hen göra det på toaletten eftersom andra personer i omgivningen kan känna sig obekväma. När ett barn går för långt anser även Annika att ett samråd med föräldrarna måste göras eller försöka få barnet att fokusera på annat. Detta anser hon är både för barnets skull och för de andra barnen på förskolan, *”de andra barnen kan börja fundera lite och då måste man som stötta barnet så hen kommer vidare”* säger Annika. Annika påpekar samtidigt att det inte är något

konstigt med det beteendet utan att sådant händer men att när ett beteende tar över det vardagliga aktiviteterna måste något göras.

Förskollärare anser att gränsen är svår att dra

Kajsa anser att bemötandet av barnens sexualitet är beroende på vad leken innehåller, *"det finns ju gränser på vad som är okej och vad som inte är okej"*. Kajsa berättar om en vän till henne som gick in i ett rum och barnen lekte doktor och utforskade varandras kroppar *"i den situationen låtsades hon som hon inte såg någonting"*. Kajsa säger att hon inte heller är säker på hur hon skulle agera. Hon tror att hon inte skulle avbryta leken om det såg okej ut, *"jag skulle hålla ett öga på det och sen prata om det efteråt i ett annat sammanhang"* säger Kajsa. Hon tänker att det kommer mer gott av ett sådant förhållningssätt och om barnen visat intresse för sådana lekar finns det böcker på biblioteket att låna. Kajsa jämför också med hur hon själv skulle känna om hon var barn, *"jag skulle tyckt det var genant, om jag var 5 år gammal och jag hade lekt någonting sådant och någon hade kommit in"*. Hon tycker det är viktigt att inte ta upp samtalet eller läsa böcker direkt efter händelsen och istället linda in det i arbetet på avdelningen, så det inte finns en risk att något barn ska känna sig generad eller utpekad. Maria skulle också samtala om det, ifall barnen började bli väldigt nyfikna på varandra men att hon däremot skulle välja att gå in och avbryta leken om hon såg att barnen började ta på varandra, speciellt vid könet, *"jag känner inte att det är riktigt okej att dom tar på varandra kroppsligt och så och utforskar könsdelen liksom"*. Kajsa säger att hon skulle få lov att agera om en händelse upprepar sig ofta och hon lägger särskild vikt vid barnens integritet, Kajsa säger *"jag tycker att det viktigaste är just det här om integritet och ser man sådana situationer är det en användbar grej att prata om"*. Hon tycker att det är viktigt att lekarna måste vara okej för alla barnen och att bedömningen sker utifrån individerna och situationerna och skulle det visa sig att det blev problem någonstans så skulle de diskutera tillsammans i arbetslaget för att hitta en lösning, precis som med allt annat på verksamheten.

Sexualitet är ett viktigt men känsligt ämne

Alla informanter är helt överens om att ämnet är känsligt och Kajsa säger att det är för att sexualitet är tabu i samhället och ingenting som aktivt väljs att prata om. När barnen väljer att prata om sexualitet så tror Kajsa att vår tabu smittar av sig på barnen och de lär sig att sexualitet är någonting fult. *"Vår attityd till sexualitet, vårt kroppsspråk kommer uttrycka att det barnen gör är fel så jag tror att barns sexualitet, att det blir någonting förbjudet och fult"* säger Kajsa, men hon understryker vikten av att prata om det i arbetslaget och med föräldrar. Detta för att barnen kommer utforska sexualitet och Kajsa anser att i rollen som förskollärare är det hennes jobb att utbilda barnen och lära dem vikten av integritet, stopp min kropp och ömsesidighet. En annan anledning till varför Kajsa anser att det är viktigt att lyfta sexualitet och prata om det med barnen är för att det inte ska bli tabu och fult, för det i sin tur kommer att bidra till att barnen inte vet var gränsen går för vad som är okej och därmed finns en större risk för sexuellt utnyttjande, *"just för att det är fult och man ska inte prata om det, dom vet faktiskt inte. Man måste ge dom verktyg för det för annars vet de inte"*.

Förskollärares arbete med sexualitet i arbetslaget.

Att arbeta efter allas lika rätt och efter styrdokumentet är någonting både Maria och Annika tar upp som viktigt och bägge är överens om att barnens sexualitet finns med att tolka i läroplanen. Att se individen är något Maria trycker på, att barnen ska få vara sig själva utan att det ska bli en värdering vare sig de är flickor eller pojkar. Denna syn på individen är något som genomsyrar arbetet i Marias arbetslag och ser det som självklart. Annika pratar också om hur olika pedagoger har olika synsätt och att samtala om barns sexualitet kan vara svårare med vissa pedagoger *"man känner att dom inte förstår riktigt, dom ser det helt enkelt inte, det är mer känsligt."* Maria pratar också om arbetslag och om det skulle visa sig att arbetslaget inte har en samsyn så måste det lyftas och diskuteras eftersom de har styrdokument att följa. Kajsa berättar också om hennes arbetslag och att de inte diskuterar barns sexualitet ofta, men hon tror att det något som diskuteras mer i arbetslag med äldre barn. Kajsa säger även: *"jag tänker att det är lite så som det*

är med allting, så fort någonting är aktuellt i en barngrupp så tas det upp till diskussion", samtidigt kan hon tycka att det är lite synd eftersom hon känner att arbetet alltid är ett steg efter. Hon tycker att det hade varit bra om hon hade arbetat med detta innan och att arbetet ska börja redan i tidig ålder. Kajsa resonerar om hur ett tidigt arbete skulle kunna inspirera barnen men Kajsa säger: "jag tror inte det kommer att öka, utforskandet, utan det kommer ändå att komma och jag önskar att man skulle jobbat så". Hon tillägger att hennes avdelning just nu arbetar med genus och enligt henne är det förebyggande arbete då man som tvååring har en bra uppfattning om vad som förväntas av ens kön. Maria pratar också om genus och hur viktigt det är att börja i tid, eftersom barnen i treårsåldern börjar utforska sin omvärld och funderar mycket kring sig själv och sina kamrater. Maria säger att de i arbetslaget är noga med att det inte finns något rätt eller fel och att det inte finns kränkande behandlingar barnen emellan. Sexualitet, identitet, könsidentitet och kränkande behandling är något som de pratat om på Marias verksamhet, men hon säger också att det är något som görs alldeles för sällan och kan lätt glömmas bort, "om man oftare diskuterar kring det kontinuerligt, så det inte försvinner och glöms bort" säger Maria.

Förskollärares bemötande av kollegor och vårdnadshavare

Att prata med kollegor om barnens sexualitet är inget som oroar varken Kajsa eller Maria, de båda är överens om att det finns en kunskap och vetskap i situationerna som kan uppstå. Annika anser inte heller att det ska vara ett problem att prata med kollegor men att man måste känna in personen man pratar med. Enligt Annika gäller det också för vårdnadshavare. Maria anser att om ett problem uppstår måste man lyfta det oavsett om det är en vårdnadshavare eller kollega man talar med, däremot så får man förhålla sig professionell i de situationerna. Maria tycker det är viktigt hur man lägger fram det och att det är väldigt beroende på personen man talar med. Detsamma tycker Annika, "man måste alltid känna in var man har dom någonstans, vilken nivå ligger föräldrarna innan man pratar om det, för det är ett känsligt område, så är det". Maria håller med Annika om att det kan vara ett otroligt känsligt område att prata med vårdnadshavarna om, "har man otur kan ju föräldrar bli skitarg och tycka, vad har du med det här att göra ungefär och kan tycka att det är väldigt personligt och så". Maria säger vidare att det inte är det mest bekväma ämnet att prata om men när det väl händer något så måste det lyftas upp, "man måste handskas med det, man kan ju inte bara sopa det under mattan för att det känns jobbigt". Däremot tror hon att vårdnadshavarna är väldigt tacksamma för att händelser lyfts upp och att förskolläraren berättar vad som hänt.

Analys

I analysen kommer vårdnadshavares och förskollärares svar att slås ihop tillsammans med litteratur och tidigare forskning. Detta för att kunna synliggöra likheter och olikheter mellan vårdnadshavare och förskollärare.

Tankar om barns sexualitet

Enligt Larsson (1994) är barns sexualitet någonting som förskollärare är positiva till och sexualitet ses som en betydelsefull del i barnens utveckling. Två förskollärare och en vårdnadshavare ser barns sexualitet som en naturlig del i utvecklingen och förskollärare likaväl vårdnadshavare anser att det inte är några konstigheter med barns sexualitet eftersom de anser att det är så det ska vara. Askland & Sataoen (2003) nämner en annan barnsyn som är vanlig att stöta på när det pratas om barns sexualitet och det är att barn ska ses som oskyldiga och omedvetna. Detta är en barnsyn som kan skönjas i vad en vårdnadshavare menar med att barns sexualitet är vilande och att den inte kommer igång förrän vid puberteten, även för en annan vårdnadshavare är konceptet med barn och sexualitet främmande. I denna barnsyn som Askland & Sataoen (2003) talar om ses barnens och de vuxnas värld som separata och att barnen ska vara befriade från allt "fult" som finns i de vuxnas värld. Trots att en vårdnadshavare ser barns sexualitet som vilande anser han ändå att barn har en grundläggande föreställning om sexualitet, som exempelvis, hur barn blir till och enligt hen är det så det ska vara för barn i den åldern. Detta med ålder är också något som en förskollärare reflekterar över, vårdnadshavaren anser att barnens uttryck för sexualitet följer ett visst mönster beroende på ålder och förskolläraren anser att sexualiteten och utforskandet börjar mer i 4 års åldern. En annan förskollärare ser ingen koppling med ålder på samma sätt som de andra två gör, denna förskollärare märker att barnen utforskar kroppen men hon anser också att barnen inte har samma tänk som de vuxna och att de inte ser den tabu som vuxna gör. Det är tydligt att dessa tre ändå vill försöka skilja på vuxensexualitet och barnsexualitet, Larsson (1994) menar att detta försök till att skilja dem åt görs medvetet eller omedvetet. Förskolläraren förklarar dock sin teori med ålder med att de yngre barnen inte har samma språkkunskaper som de äldre barnen och ju äldre ett barn bli desto mer verktyg har barnen att fråga och förundras över sexualiteten och enligt Askland och Sataoen (2003) är det genom jämnåriga och den sociala tillvaron som barnen lär sig sexualitet och detta förstärks genom språkutvecklingen.

Något som alla informanter talat om är fascinationen av kön, både barnens egna och sina kompisars, och på två förskollärares avdelningar är det vid toaletten som den främsta nyfikenheten tar plats. Barnen på en förskollärares avdelning har många funderingar och diskussioner om varför killar har snopp och varför tjejer har snippa, där rättar de varandra och berättar själv om sitt kön. En annan förskollärare märker också av ett intresse för könet när de byter blöja på barnen, men till skillnad från de andra två förskollärares avdelningar har inte barnen börjat utforska på samma sätt, enligt en förskollärare är detta för att barnen inte interagerar lika mycket med sina kompisar när de är 2 år samt att de har en blöja som döljer könet. Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) anser att intresset för varandras kroppar är ett bra sätt för barn att få kunskap om hur deras kroppar och andras kroppar fungerar. En vårdnadshavare tror inte hennes son har kommit till sexualiteten ännu, hon säger att han har hittat sin snopp och att han finner den intressant. Han har också börjat bli medveten om anatomiska skillnader hos de båda könen vilket även fascinerar de andra två vårdnadshavarnas barn. En vårdnadshavare nämner att hans dotter tycker det andra könet är väldigt spännande medan en annan vårdnadshavares son börjat lägga märke till och ställa frågor om kvinnors bröst. Enligt Larsson (1994) visar denna nyfikenhet på skillnader mellan de olika könen också på ett intresse för könsidentifikation och olika könsroller. Barn vet redan vid 2 år åldern vilket kön de tillhör, vilket märks tydligt utifrån vad informanterna berättat. Att vara medveten om att barnens sexuella erfarenheter är sunt för dem är något som Larsson (1994) belyser. Hon tar även upp vikten av vad de vuxnas attityder visar, för det i sin tur kommer att påverka barnen. Vuxna lägger mening bakom ett beteende som inte alltid barnen gör, till exempel när ett barn onanerar.

Larsson (1994) är tydlig med att poängtera att barn som onanerar gör detta för att det ger dem vällust och att det kan ha en helt annan innebörd än vad det har i vuxenvärlden. En förskollärare säger att hon varit med om barn som onanerat men att det inte är vanligt att stöta på ett sådant beteende, men att det händer. Två förskollärare har varit med om att både flickor och pojkar pillar på sig och barn som kan försvinna in i akten när de söker tillfredställelse genom att trycka och gnida sig mot saker. När sådant händer är det svårt att förhålla sig till sexualitet, detta menar Kosztovics (2014) är vanligt till exempel när barn onanerar. Okunskap och osäkerhet gör det svårt att uppvisa den profession många skulle vilja. En av förskollärarna anser inte att beteendet är konstigt och verkar inte heller ha en osäkerhet inför att bemöta barnen, eftersom hon är tydlig med att beteendet händer på förskolor så måste man agera när beteendet tar över de vardagliga aktiviteterna. En annans förskollärares berättelse visar också att det inte finns en osäkerhet utan att det tas hand om som vilken händelse som helst på förskolan.

Bemötande av barns sexualitet

Bemötandet av barn anser Öhman (2008) är viktigt, för beroende på hur den vuxne bestämmer sig för att reagera, bestämmer också hur barnet kommer tolka händelsen som något positivt eller negativt. En förskollärare anser som Martin (2014) om att vuxnas attityder påverkar barnen och enligt förskolläraren är barns sexualitet ett tabubelagt ämne i vårt samhälle och ingenting som aktivt pratas om. När barnen börjar prata om sexualitet tror hon att vuxnas tabu smittar av sig och att barnen kommer lära sig att sexualitet är någonting som är fult. Förskolläraren anser att det är viktigt att prata om barns sexualitet med kollegor och föräldrar, detta är något som även Öhman (2008) understryker. Hon tycker det är viktigt att kunna ta ett steg bakåt, titta på sitt eget liksom andras förhållningssätt för att kunna bemöta barnen med respekt och samtidigt se hur ens egna förhållningssätt påverkar barnens utveckling.

Askland och Sataoen (2003) anser att man inte får glömma bort att människor i grunden är sociala och att vi påverkas av samspelet i miljön. Alla samspel kommer forma oss människor och samspelet kommer också påverka de personliga upplevelserna. En vårdnadshavare är precis som Askland och Sataoen (2003) inne på det sociala samspelet, han anser att barns sexualitet och utveckling är grundläggande och viktigt. Men han anser också att barnens utforskande måste sättas i relation till vad som är socialt accepterat. Och han tycker det är väldigt viktigt att barnen lär sig i vilka sammanhang som det passar sig att göra vad. Det vårdnadshavaren pratar om kan sättas i relation för vad som är norm i samhället. Enligt forum för levande historia RFSU ungdom (2011) så finns normer i alla sociala relationer och dessa normer säger hur vi förväntas vara och hur vi får vara i samhället och mot varandra. De två andra vårdnadshavarna påverkas också utav normerna, var som är socialt accepterat och inte. Enligt Ekdahl (2017) har varje människa ett eget förhållningssätt till sexualitet och Askland och Sataoen (2003) anser att barnen läser in vad man får, och inte får göra av de vuxna. En vårdnadshavare vill gärna att hennes son ska lära sig var det är okej och inte okej att vara naken men hon vill samtidigt att han ska kunna njuta av att vara naken så länge det bara går, men hon kan inte säga när och var den gränsen är.

Inte heller Bengtsson (2013) kan säga var gränsen ska dras men däremot är Bengtsson (2013) klar med att det är ett värdeladdat område och allt som rör barns sexualitet är känsligt. Det är inte bara en vårdnadshavare och Bengtsson (2013) som har svårt att säga var gränsen är utan även en förskollärare. Hon säger att det finns gränser på vad som är okej och vad som inte är okej, men däremot är det svårt att dra den gränsen. Enligt henne är det beroende på situation och på vilka barn som är involverade i leken men hon är själv osäker på hur hon skulle agera. Även Larsson (1994) menar att gränsen är många gånger nästan omöjlig att dra. Men en utav förskollärarna har hittat en viss gräns, hon skulle välja att gå in och avbryta leken om hon såg att barnen började ta på varandra och speciellt vid könsdelen. Hennes gränsdragning är tydligt sammankopplad med barnens integritet och denna dragning gör även en annan förskollärare och lägger även till att om en händelse skulle upprepas många gånger skulle hon få lov att kliva in. Däremot drar sig denna förskollärare för att kliva in i sådana situationer, hon är rädd för att barnen ska tycka det blir genant och att de ska skämmas för vad de gjort. Rädsla för att barnen

ska skämmas är också någonting som en vårdnadshavare känner, hon säger tydligt att hon absolut inte vill att hennes son ska behöva skämmas och hon vill att han ska vara medveten om sin sexualitet och att han aldrig ska behöva vara rädd för att ställa frågor. Öhman (2008) säger att skamkänslor kan skada barnen på djupet och att skamkänslorna i längden kan bli ens verklighet. En förskollärare känner dessutom ett ansvar i sin roll som förskollärare att utbilda barnen och lära dem vikten av integritet och hon vill inte att barnen ska växa upp med en bild av att sexualitet är något tabubelagt. Hon anser att barnen måste lära sig för att få verktyg att veta vad som är okej och inte och på så sätt minskar risken för sexuellt utnyttjande.

Samarbete mellan hem och förskola.

När det berör barns sexualitet så säger Kosztovics (2014) att förskollärarna tenderar att ha en rädsla inför vårdnadshavarnas reaktioner medan vårdnadshavarna kan känna rädsla för vad förskollärarna ska tycka om dem ifall deras barn visade sexuella beteenden. Två av förskollärarna tycker att det är ett känsligt område att prata med vårdnadshavarna om, en kan ibland känna sig orolig för att vårdnadshavare ska känna att det blir för personligt och därmed bli arg. Däremot så ser inte förskollärarna det som ett hinder. Att känna in var personen är någonstans innan man pratar med dem är något som de anser är bra och att de får förhålla sig professionella i de situationerna. En förskollärare tror dock att vårdnadshavarna är glada att barnens sexualitet tas upp och pratas om vilket hon har rätt i, vårdnadshavarna känner ingen som helst oro för att prata med förskollärarna. Vårdnadshavarna säger att de inte känner någon rädsla för vad de ska tycka om dem ifall deras barn visar sexuella beteenden. Alla vårdnadshavare har uppvisat ett stort förtroende för deras förskollärare och har inga som helst tvivel på dem.

Likheter och Olikheter

Larsson (1994) anser att förskollärare har en viktig uppgift att försöka identifiera avvikande beteenden och reagera om det finns misstankar om sexuella övergrepp hos barn. Då är kunskap om barns sexuella utveckling värdefull, men samtidigt menar Kosztovics (2014) att det inte bara är förskollärarna som ska ha kunskapen utan även vårdnadshavarna. Här ser man den största olikheten mellan förskollärarna och vårdnadshavarna, kunskaperna om barnens sexuella utveckling. Förskollärarna har viss kunskap och en stor erfarenhet med hur de ska bemöta och se barnens sexuella utforskande. Många av vårdnadshavarna anser att barns sexualitet är naturligt men att de sällan tänkt i dessa banor. Enligt Martin (2014) är det inte konstigt att förskollärare sitter på mer kunskap än vårdnadshavarna eftersom förskollärarna möter mer barn och därmed fler beteenden än vårdnadshavarna gör.

Enligt Larsson (1994) så kommer förskolebarnens sexuella utforskande från en nyfikenhet på anatomiska likheter och olikheter. Utifrån förskollärarnas svar kan man utläsa att förskolebarnens nyfikenhet på varandras kroppar är större på förskolan, där de har möjlighet att interagera med sina kompisar. Lesley-Anne, McInnes och Rigney (2017) menar att det är genom den sociala interaktionen med jämnåriga som ger barnen större erfarenhet och mer kunskap. Vårdnadshavarna har märkt av att barnen har en nyfikenhet på anatomiska skillnader samt att barnen ställer många frågor om varför dessa olikheter finns. Skillnaden mellan förskola och hemmet blir den sociala interaktionen barnen får med jämnåriga och möjligheten att utforska dessa skillnader.

Förskollärarna har även, till skillnad från vårdnadshavarna, styrdokument att följa. Detta är något som två av förskollärarna belyser samt vikten att alla i arbetslaget har en samsyn. En förskollärare tycker det kan vara svårt eftersom alla har sitt sätt att förhålla sig till barns sexualitet och att vissa pedagoger inte ser sexualiteten då det kan vara mer känsligt för vissa än för andra. Enligt Kosztovics (2014) vill förskollärare ha en samsyn gällande barns sexuella utveckling men där finns ändå en osäkerhet. En förskollärare som känner starkt för att arbetslaget ska arbeta åt samma håll skulle säga ifrån om det vore så, hon tycker att man måste lyfta upp och diskutera om inte alla i arbetslaget är överens, hon menar att de trots allt har styrdokument som måste följas. Kosztovics (2014) anser att en samsyn bidrar till ett tryggare klimat för barnen på förskolan.

Förskolans läroplan lägger även vikt på personalens förmåga att samspela samt att föräldrarna ska kunna ha ett förtroende för personalen på verksamheten (Skolverket, 2016).

Sammanfattningsvis visar resultatet på att barn har en sexualitet men att sexualitet är ett tabu-belagt område. Förskollärare och vårdnadshavare har bägge märkt att barnen har stor fascination och nyfikenhet över kön och de anatomiska skillnaderna. Vårdnadshavarna har olika svårt att se barnens sexualitet men de är medvetna om att den finns. Förskollärarna tycker barns sexualitet är naturlig men alla har olika gränssättning. Förskollärarna vill sträva efter en samsyn inom arbetslaget och har sin profession att luta sig tillbaka på när de bemöter vårdnadshavare. Vårdnadshavarna har stort förtroende och är trygga med sina förskollärare.

Diskussion

I diskussionen kommer likheterna och olikheterna som synliggjorts i analysen tydligare presenteras och diskuteras. Här kommer även metod-diskussionen presenteras samt förslag för fortsatt forskning. Förskolebarnens sexualitet behöver lyftas upp och synliggöras. Förskollärare och Vårdnadshavare har inte tänkt på sexualitet förrän de kommer upp på tal och när detta görs finns det en medvetenhet om barnens sexualitet. De anser att sexualitet är naturligt men alla har olika sätt att bemöta den. Var gränsen bör sättas och hur mycket man bör säga är svårt, men att barnen ska bli bemötta och få svar på sina frågor var en självklarhet.

Denna del kommer likheterna och olikheterna som synliggjort i analysen tydligare redogöras och diskuteras, samt hur dessa kan påverka barnen. Här kommer även metod-diskussionen presenteras samt förslag på fortsatt forskning.

Likheter och Olikheter mellan Vårdnadshavare och Förskollärare

Barns sexualitet; En naturlig och viktig del för barnens utveckling.

I denna studie har några likheter och olikheter mellan vårdnadshavare och förskollärare synliggjorts. En likhet som finns mellan vårdnadshavarna och förskollärarna är att de anser att barnens sexualitet är naturlig samt att den är viktig för barnens utveckling. Både förskollärare och vårdnadshavare har en rädsla för att ge barnen en skam för deras sexualitet. Förskollärarna anser att deras attityder till sexualitet spelar in på hur barnen kommer tolka sexualitet, de vill inte att barnen ska känna att sexualitet är skamligt eller tabu-belagt. Normer och samhället finns med i förskollärarnas svar vilket också kan skönjas i vårdnadshavarnas svar. Tvetydigheten hos vårdnadshavarna visar att de inte riktigt vill acceptera att barnen har en sexualitet fastän de vet att barnen har en. Detta kan bero på att vårdnadshavarna inte vill att barnen ska ha samma sexualitet som vuxna utan att barnen ska få leva i en oskuldsfull värld som Olsson (2016) menar. En annan anledning kan vara att vårdnadshavarna inte har reflekterat kring barnens sexualitet tidigare och därmed blir deras svar tvetydiga. Förskollärarna har alla kunskap om normer och vilken påverkan de kan göra på våra attityder, till skillnad från vårdnadshavarna och därför kan förskollärarna lättare förklara och bekräfta barnens sexualitet. Förskollärarna har reflekterat och diskuterat precis som Bergström (2010) anser att man bör och på så sätt blir normerna synliggjorda. Genom att de tillsammans har diskuterat blir förskollärarna också mer tydliga med att barnens sexualitet finns och där finns inte heller något omedvetet behov av att göra en skillnad på vuxensexualitet och barnsexualitet.

Kunskap och diskussioner gör skillnad.

De största olikheterna jag kan se är att förskollärarna har en utbildning vilket ger dem mer kunskap samt att förskollärarna har styrdokument som de måste följa, något som alla förskollärarna är medvetna om och som de alla har belyst. Även om alla förskollärare följer styrdokumentet så är dessa fortfarande tolkningsbara. Jag tror detta gör att det finns så stora olikheter förskollärare och verksamheter emellan. En annan stor skillnad är att förskollärarna har lättare än vårdnadshavarna att bemöta barnens sexualitet, eftersom de har träffat fler barn och alltså fler beteenden än vad vårdnadshavarna har gjort, något som även Martin (2014) påpekar. Martin (2014) menar också att förskollärarna bemötte problematiska beteenden precis som med vilket annat problematiskt beteende som helst på förskolan, vilket förskollärarna i studien också poängterar. Däremot så togs dessa ämnen enbart upp när något hänt vilket förskollärarna tyckte var tråkigt eftersom arbetet hela tiden låg efter. Om förskollärare inte diskuterar detta ämne kontinuerligt så anser jag att de aldrig kommer vara beredd när något händer och deras kunskap om barns sexualitet kommer inte heller att bli större. Jag tycker även att vårdnadshavare bör våga prata om barns sexualitet mer öppet för att lyfta ämnet och på samma gång skapa sig mer kunskap. Om varken förskollärare eller vårdnadshavare inte har tillräckligt med kunskap om barnens sexualitet kan barn som behöver hjälp missas och sexuellt utnyttjande blir aldrig synliggjort.

Sexualitet är individuellt

Något som blivit tydligt är att sexualitet är väldigt individuellt och därför kan inte större likheter och olikheter skönjas mellan vårdnadshavare och förskollärare. Det finns lika många olikheter vårdnadshavare emellan som vårdnadshavare och förskollärare. Precis som Larsson (1994) menar har alla människor olika förhållningssätt till sin egen och andras sexualitet. Hur barnens sexualitet bemöts anser jag då bero på vilket förhållningssätt en själv har och hur barnens sexualitet passar in i de ramar som sätts upp av en själv. Alla, oavsett vårdnadshavare eller förskollärare, har olika kunskaper och synsätt gällande sexualitet vilket kan påverka barnen. Jag tror barnen lär sig detta väldigt fort, de lär sig vilka olika attityder som finns och barnen får aldrig klara ramar att passa in i. Jag tror det är vanligt att barnen får olika svar beroende på vem de frågar. Dessutom tror jag att barnen kan blir osäkra och förvirrade i sin sexualitet när de inte vet eller kan få tydliga besked vad som är socialt accepterat eftersom detta är olika för alla.

Förskollärare och Vårdnadshavare – rädsla eller förtroende

Enligt Kosztovics (2014) så tenderar förskollärare ha en rädsla för vårdnadshavares och andra kollegors reaktioner. Kosztovics (2014) menade dessutom att vårdnadshavare har en rädsla för vad förskollärare ska tycka om dem ifall deras barn visade ett sexuellt beteende. Detta var något som jag trodde jag skulle finna i denna studie men till stor glädje visade det sig att vårdnadshavarna har stort förtroende för deras förskollärare och inte alls hade en rädsla för vad de skulle tycka. Förskollärarna hade ingen rädsla men de är medvetna om att ämnet kan vara känsligt, och precis som Askland och Sataoen (2003) menar går de varsamt fram när de bemöter vårdnadshavare. Att känna in vårdnadshavaren innan de pratar om barnens sexualitet visar att förskollärarna har en profession och medvetenhet om ämnet. Däremot har förskollärarna i studien belyst att det kan förekomma olika inställningar i arbetslaget och att det inte alltid finns en samsyn. Enligt Kosztovics (2014) kommer en samsyn förbättra förskollärarnas arbete samt att klimatet blir tryggare och bättre för barnen. Förskollärarna i studien menade att de har styrdokument att följa och om det skulle visa sig att alla i arbetslaget inte arbetade åt samma håll, kan styrdokumenten hjälpa till att hitta ett gemensamt förhållningssätt. Även om alla förskollärare skulle arbeta efter styrdokumenten som finns är dessa fortfarande tolkningsbara, jag tror inte att styrdokumenten är de som kommer hjälpa förskollärare att arbeta åt samma håll gällande barn sexualitet. Styrdokumenten förändrar inte heller enskilda personers inställning till sin egen och andras sexualitet och eftersom ämnet är känsligt tror jag att det kan ta tid att förändra en persons inställning och attityd till barns sexualitet. Det jag tror kan få enskilda personer att ändra inställning och attityd samt få arbetslag att arbeta åt samma håll är att diskutera och synliggöra att barnen har en sexualitet.

Sexualitet och framförallt barnens sexualitet bör normaliseras eftersom vi alla vet att det finns men inget som vi vill prata om. Slå sönder denna tabu-belagda bubbla. Detta är något som påverkar barnen och framtiden är trots allt deras.

Metod-Diskussion

Det svåraste var att hitta informanter för min studie, detta antar jag för att ämnet är så känsligt. Trots att jag tidigt sökte informanter på flera olika sätt fick jag lov att söka efter informanter bland vänner och bekanta. Däremot tror jag att det kan ha varit till min fördel då ämnet är så känsligt, eftersom jag var bekant med mina informanter kunde de känna sig mer bekväma med mig vilket resulterade i bra och givande information till studien. Jag hade inte ställt några kriterier på de informanter jag sökte, så länge förskollärarna var utbildade och att de gärna kom från olika förskolor för att kunna få en bredare förståelse. Trots att jag inte ställt kriterier fick jag ändå väldigt varierande åldrar och erfarenheter vilket ger en bra helhetssyn.

Sexualitet är ett brett ämne och det visade sig vara svårt att finna frågor som skulle fånga precis det jag ville veta, svaren berodde på informantens förhållningssätt och attityd till ämnet samt hur de tolkade frågan. Däremot fick jag ändå bra och användbar information utav informanterna men det gjorde det svårare att finna en röd tråd och passande underkategorier i studien. Däremot

visade det sig att barns sexualitet är ett ämne som är ganska outforskat och det visade sig svårt att hitta nyare litteratur och forskning, samtidigt visar detta också på att en studie av detta slag behövs och att litteraturen är relevant utifrån de material som finns.

Fortsatt forskning

Arbetet med denna studie har visat mig att mer forskning behövs kring barns sexuella utveckling. Detta ämne måste belysas och diskuteras för att ge barnen en chans att få en hälsosam syn på sexualitet. Större kunskap bidrar också till att kunna identifiera avvikande beteenden och om detta märks i tid finns större möjligheter att hjälpa barn som behöver mer stöd.

Referenslista

- Askland, L., & Sataoen, S.O. (2003). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm: Liber.
- Bengtsson, J. (2013). Äckligt. Martinsson & Reimers (Red.) *Skola i normer*. Malmö: Gleerups utbildning.
- Bergström, M. (2010). *Berör sexualitet i socialt behandlingsarbete*. Statens institutions styrelse SiS: RFSU.
- Breuner, C. C., & Mattson, G. (2016). Sexuality Education for Children and Adolescents. *American Academy of Pediatrics, 138*(2). doi: 10.1542/peds.2016-1348.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekdahl, J. (2017). *Sexualitet och sexuella problem. Bedömning och behandling enligt KBT*. Lund: Studentlitteratur.
- Forum för levande historia, RFSL ungdom. (2011). *Bryt! Ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*. Stockholm: Forum för levande historia.
- Friedrich, W.N., Grambsch, P., Broughton, D., Kuiper, J., & Beilke, R.L. (1991). Normative Sexual Behavior in Children. *American Academy of Pediatrics, 88*(3).
- Kosztovics, A. (2014). *Förhållningssätt till barns sexualitet. En intervjustudie bland förskolepersonal i Malmö stad*. Malmö: Sociala resursförvaltningen.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lagerberg, D. (2001). Parents' observations of sexual behaviour in pre-school children. *Acta Paediatrica, 90*(4), 367-369.
- Larsson, I. (Red.) (1994). *Är det normalt eller...? Om förskolebarns sexuella beteende, vuxnas attityder och nya forskningsresultat*. Stockholm: Allmänna barnhuset.
- Larsson, I. (2001). *Children and sexuality "Normal" sexual behaviour and experiences in childhood*. (Avhandling för doktorsexamen). Linköping: Linköpings universitet.
- Lesley-Anne, E., McInnes, E., & Rigney, L.I. (2017). Educator's understanding of young children's typical and problematic sexual behaviour and their training in this area. *Sex Education. Sexuality, Society and Learning, 17*(6). 683–696.
- Lindblad, F., Gustafsson, P.A., Larsson, I., & Lundin, B. (1995). Preschoolers' sexual behaviour at daycare centers: an epidemiological study. *Child Abuse & Neglect, 19*(5), 569-577.
- Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. Hjalmarsson & Franzén (Red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.
- Martin, K.A. (2014). Making sense of children's sexual behaviour in child care: An analysis of adult responses in special investigation reports. *Child Abuse & Neglect, 38*(10), 1636-1646.
- Olsson, H. (2016). Analt, oralt, vaginalt – vad är normalt?! Eller vem gör vad med vem och varför? Alla har vi en sexualsyn. Lindberg & Olsson (Red.) *Samhällskroppen – om samhälle, kön och sexualitet. Ett kunskapsmaterial för lärare i samhällsorienterande ämnen i grundskolan och gymnasieskolan*. Stockholm: RFSU.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.
- Svaleryd, K. (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Öhman, M. (2008). *Hissad och dissad – om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Förenklat Missivbrev

De fyra forskningsetiska principerna.

Dessa fyra krav är utformat av vetenskapsrådet och är ett grundläggande individskyddskrav, detta är information du som informant ska få ta del utav.

Samtyckeskravet:

Du har fått information om undersökningen och får själv bestämma om du vill medverka eller inte. Du har all rätt att avbryta din medverkan utan att det får negativa följder.

Konfidentialitetskravet:

Du kommer vara helt anonym och ingen obehörig kommer få tillgång till dina personuppgifter.

Nyttjandekravet:

Det som kommer fram under intervjun kommer inte användas till annat än till denna studie.

Informationskravet:

Du får ta del av undersökningens syfte och ditt deltagande kommer vara frivilligt samt att du har allt rätt att avbryta din medverkan.

Övrig information

Information som kan vara bra för dig som informant.

Intervjun kommer ta ca 15–20 min.

Jag kommer att använda ljudinspelning

Tystnadsplikt gäller

Informationen kommer endast användas i forskningssyfte.

Du bestämmer själv om du vill medverka

Du har rätt att avbryta intervjun

Du kommer att vara anonym i studien

Vid eventuella frågor hör av er till mig:

Emelie Wahlström, 070-xxxxxxx, xxxxxx.xxxxxxxx@gmail.com

Med Vänlig hälsning/ Emelie Wahlström

Bilaga 2

Intervjufrågor

Förskollärare

1. Bakgrundsfrågor:
 - a. Hur gammal är du?
 - b. Vad har du för utbildning?
 - c. Hur lång erfarenhet har du som förskollärare?
2. På vilka olika sätt uppfattar du att förskolebarns sexualitet yttrar sig?
3. Har du erfarenhet av att förskolebarn ger uttryck för sexualitet?
 - a. I så fall, kan du berätta något om detta?
4. Hur tänker du kring förskolebarns uttryck kring sexualitet?
5. Har du någon gång fått lov att bemöta förskolebarnens uttryck för sexualitet?
 - a. Hur bemötte du förskolebarnen?
 - b. Hur tror du att du kommer bemöta barnen när du väl hamnar i den situationen?
 - c. Finns det en gräns på barnens sexuella uttryck och när anser du att deras utforskande går över den gränsen?
6. Diskuterar ni detta ämne tillsammans i arbetslaget?
 - a. Hur samarbetar ni med hemmen om barns sexualitet?
 - b. Hur skulle du vilja att ert arbetslag/verksamhet arbetade med förskolebarns uttryck för sexualitet?
 - c. Finns det en oro att prata om förskolebarns sexualitet med kollegor och föräldrar?

Vårdnadshavare

1. Bakgrundsfrågor:
 - a. Hur gammal är du?
 - b. Hur många barn har du och vilken ålder har barnen?
 - c. Vilken erfarenhet har du av förskolan?
2. På vilka olika sätt uppfattar du att förskolebarns sexualitet uttrycker sig?
3. Har du någon erfarenhet av att barnen ger uttryck för sexualitet?
 - a. I så fall, kan du berätta något om detta?
4. Hur tänker du kring barnens uttryck om sexualitet?
5. Har du någon gång fått lov att bemöta barnens uttryck för sexualitet?
 - a. Hur bemötte du barnen?
 - b. Hur tror du att du kommer bemöta barnen när du väl hamnar i den situationen?
 - c. Finns det en gräns på barnens sexuella uttryck och när anser du att deras utforskande går över gränsen?
6. Diskuterar ni detta ämne tillsammans i hemmet?
 - a. Hur samarbetar ni med förskolan om barnens sexualitet?
 - b. Hur skulle du vilja att samarbetet med förskolan såg ut?
 - c. Finns det någon oro för att prata om barns sexualitet med förskollärare?